

Van strafbaar tot huwbaar – homorecht wereldwijd

presentatie op het Ministerie van Buitenlandse Zaken

Den Haag, 18 februari 2015

door Kees Waaldijk

hoogleraar *Comparative Sexual Orientation Law*

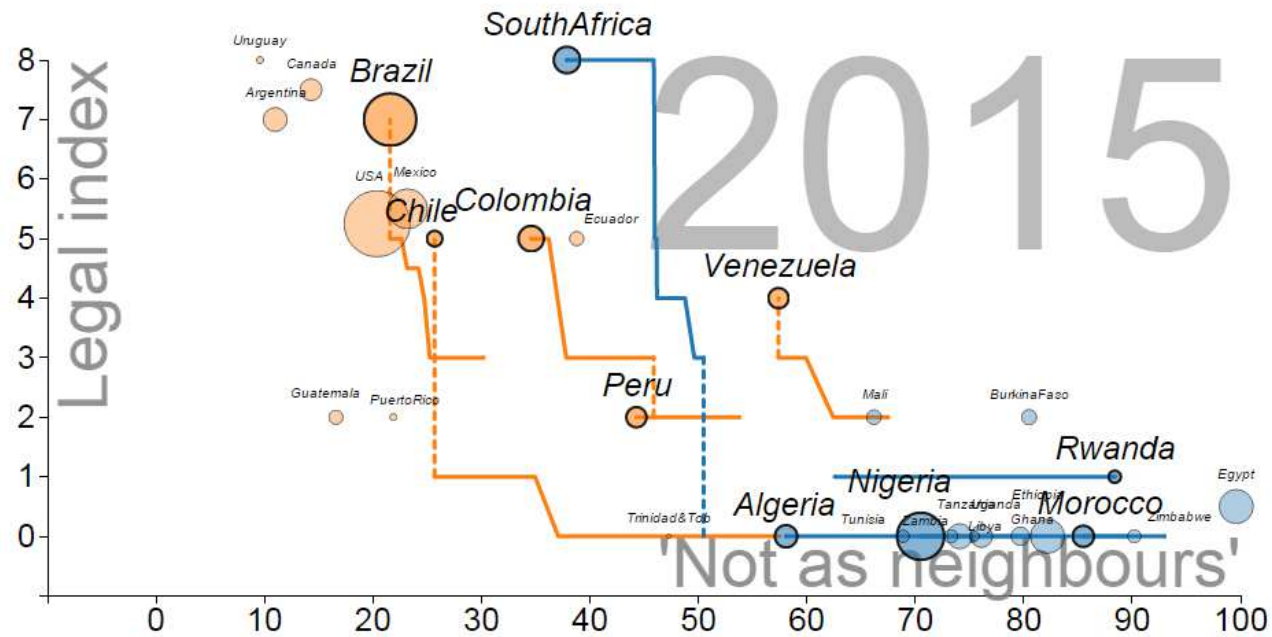
Grotius Centre for International Legal Studies

Universiteit Leiden (Campus Den Haag)

www.law.leidenuniv.nl/waaldijk

Met de *Global Index on Legal Recognition of Homosexual Orientation (GILRHO)* geef ik op een schaal van nul tot acht aan, hoe ver een land is met het uit het strafrecht halen van homoseksualiteit, met het verbieden van homodiscriminatie en met het erkennen van gelijkgeslachtelijke stellen. Elk land kan in totaal acht punten krijgen voor belangrijke juridische stappen inzake homoseksuele gerichtheid: decriminalisering, gelijke leeftijdsgrenzen in het strafrecht, verbod van discriminatie in de arbeid, verbod van discriminatie bij goederen en diensten, erkenning van ongehuwd samenwonen, invoering van geregistreerd partnerschap, openstelling van adoptie, en openstelling van het huwelijk. Indien een bepaalde stap slechts in een deel van een land is gezet, levert dat een halve punt op in *GILRHO*. Ik ben deze index nog aan het ontwikkelen, maar de voorlopige waarden voor de meeste landen van de wereld van 1961 tot nu kunnen al vergeleken worden met andere indicatoren. Ik maak daarbij gebruik van een *moving bubble chart* die ik ontwikkeld heb in samenwerking met Derk Geene MSc, Jingshu Zhu LL.M en het *Centre for Innovations* van Universiteit Leiden. Daarvan zijn hieronder twee *screen shots* weergegeven.

Privat all

All all

Search all

Delect all

Run

15 sec.

2015

Africa

America

Asia & Oceania

Non-EU Europe

Old EU

New EU

Labels

Trails

Selection trails

Unselected

Het eerste *screen shot* laat voor een aantal landen uit Europa, Azië en Oceanië de – sterke – correlatie zien tussen *GILRHO* (per 2015, op de verticale as) en het percentage respondenten in een land dat aangaf homoseksuelen niet als burens te wensen (volgens de meest recente meting sinds 2000 van de *World Values Survey* dan wel van de *European Values Study*, op de horizontale as). De omvang van iedere cirkel is het bevolkingsaantal. Een achttal landen is geselecteerd, en hun gekleurde “staart” laat zien hoe hun *GILRHO*-score en hun houding jegens homoburens zich de laatste 15 tot 25 jaren ontwikkeld hebben. In Nederland was er zoals bekend grote juridische vooruitgang (dankzij anti-discriminatiewetgeving vanaf 1992, geregistreerd partnerschap sinds 1998, huwelijk en adoptie sinds 2001; homoseksualiteit was al in 1971 uit het strafrecht verdwenen), en er was weinig vooruitgang in de publieke opinie (maar die was dan ook al relatief positief). In India was dat precies andersom (een rechtszaak over de grondwettigheid van de strafbaarheid van homoseksualiteit is nog altijd niet definitief beslist). Vietnam en Turkije hebben enige sociale vooruitgang gemaakt, maar nog geen juridische. Juridische vooruitgang was er wel in Rusland (de recente wetgeving tegen “propaganda” onder minderjarigen voor “niet-traditionele relaties” valt buiten de index) en nog meer in Hongarije, en in beide landen was er – tot voor kort – ook vooruitgang in de publieke opinie. Op beide fronten was er achteruitgang in Indonesië, en in Zuid-Korea een bescheiden vooruitgang. De ontwikkeling in Ierland (aanmerkelijke sociale en juridische vooruitgang) laat vermoedelijk zien dat homovriendelijke wetgeving en publieke opinie elkaar over en weer kunnen versterken.

Het tweede *screen shot* laat de – eveneens sterke – correlatie tussen *GILRHO* en houding jegens homoburens zien voor een aantal landen in Afrika en Amerika. Ook hier lijkt er sprake te zijn van sociale en juridische ontwikkelingen die elkaar vaak versterken. Zo is er juridische en sociale vooruitgang in onder meer Brazilië (huwelijk al een paar jaar mogelijk), Chili (binnenkort geregistreerd partnerschap en adoptie), Colombia en Venezuela. Idem in Zuid-Afrika (waar discriminatie wegens seksuele oriëntatie al sinds 1994 grondwettelijk verboden is, en waar de rechter met dat verbod zowel strafrechtelijke als familierechtelijke discriminatie opzij heeft gezet). Er lijkt ook enige sociale vooruitgang te zijn in Peru, Marokko, Algerije en Nigeria, maar geen juridische (de aanscherping van de strafrechtelijke bepalingen tegen homoseksualiteit in Nigeria in 2014 valt buiten de index, want er was al sprake van ruime strafbaarstelling). Rwanda en Zimbabwe zijn de enige Afrikaanse landen waar de *World Values Survey* inmiddels een achteruitgang heeft gemeten in de publieke opinie over homoseksuelen als burens (terwijl in Rwanda homoseksuele handelingen – anders dan in Zimbabwe – niet eens strafbaar zijn), maar bedacht moet worden dat er in de *World Values Survey* voor veel Afrikaanse landen slechts één (of helemaal geen) meting beschikbaar is. Er zijn helaas nauwelijks andere kwantitatieve indicatoren die voor tientallen landen aangeven hoe er gedurende vele jaren tegen homoseksualiteit werd aangekeken. Daarom lijkt *GILRHO* ook een bruikbare aanvulling op de gegevens over publieke opinie.

Voor meer informatie over *GILRHO* (inclusief de voorlopige waarden voor 39 landen sinds 1980), zie het rapport van MVL Badgett, S Nazhed, K Waaldijk & Y van der Meulen Rodgers, *The Relationship between LGBT Inclusion and Economic Development: An Analysis of Emerging Economies* (The Williams Institute, 2014, online op <http://williamsinstitute.law.ucla.edu/research/international/lgbt-incl-econ-devel-nov-2014>). Voor de familierechtelijke ontwikkelingen in Europese landen, zie K Waaldijk, ‘Great diversity and some equality: non-marital legal family formats for same-sex couples in Europe’, *GenIUS – Rivista di studi giuridici sull’orientamento sessuale e l’identità di genere* 2014/2, p. 42-56 (www.articolo29.it). Zie ook K Waaldijk, ‘The Right to Relate: A Lecture on the Importance of “Orientation” in Comparative Sexual Orientation Law’, *Duke Journal of Comparative & International Law* 2013, p. 161-199 (<http://scholarship.law.duke.edu/djcl/vol24/iss1/4/>) en K Waaldijk, ‘Same-Sex Partnership, International Protection’ in: R Wolfrum (ed.), *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Oxford University Press, 2014 (online op www.mpepil.com). Voor de gegevens uit de World Values Survey en de European Values Study, zie www.worldvaluessurvey.org en www.europeanvaluesstudy.eu.